

Как да подкрепим даровитите/талантливи ученици в училище?

Кои деца са надарени?

Липсва единно определение за понятието „надарени деца“.

Според доц. д-р Д. Тодорина *„Дете, което показва по-високи забележителни постижения, обща интелектуална надареност, специални способности, в сравнение с връстниците си, в областта на науката, изкуството или спорта и ги проявява трайно, е **надарено**“* (Todorina, 2009)

С. Чавдарова посочва, че *„каквато и дефиниция да се дава от съответния автор на това понятие, винаги се има предвид фактът, че става дума за деца с висок коефициент на интелигентност, констатиран чрез съответно изследване посредством тест за интелигентност“* (Chavdarova, 2001).

Нормативни документи

**Закона за закрила на
детето**

**Наредбата за
приобщаващото
образование**

**Наредба за
условията и реда за
осъществяване на
закрила на деца с
изявени дарби**

Признаци на надареността

Джеймс Галагер определя няколко компонента на даровитостта:

- Високи общи интелектуални способности;
- Специфични „академични“ способности;
- Творческо продуктивно мислене;
- Лидерски способности;
- Способности в областта на изобразителната и изпълнителската дейност;
- Психомоторни способности.

Г. Пиръов включва в тяхното определяне следните положения:

Способностите са индивидуално-психически особености на човека, които се формират на основата на определени наследствени и вродени предпоставки, но се развиват в онтогенезиса

Те са достатъчно устойчиви особености на личността, но се отличават с пластичен и динамичен характер в зависимост от дейността на човека и образователните му възможности

Всяка способност е сложна структурна система, в която се включват както интелектуални, така и други личностни способности

Всяка способност е условие за успешно извършване на определена дейност, но същевременно именно в нея тя се развива и усъвършенства

Класификация на способностите

Общи (обща надареност) – умствени способности (свойствата на познавателните процеси – усещанията, възприятията, вниманието, паметта, мисленето, речта, въображението), способностите за труд, за общуване и реч, за обучение и възпитание и др.

Специални (специална надареност) – отнасят се способностите в определена насока: математическите, музикалните, литературните, изобразителните, спортните и др.

заложиби

наклонност

надареност

талант

гениалност

Специфични черти на надарените деца

Групиране на качествата на надареното дете - **Ив. Марев:**

A1 – при наличие на интерес усвоява много бързо материала, който се преподава в училище, при това още по-време на урока;

A2 – знае много неща от областта на науката, техниката, изкуството и др., които е научило извън училище;

Б1 – има изострено чувство към проблемите на живота, смъртта, битието, безкрайното, доброто, лошото, отношението между себе си и хората;

Б2 - притежава необикновена самокритичност за възрастта си и неудовлетвореност от постигнатото;

В1 – притежава живо въображение;

В2 – има чувство за хумор и склонност към необичаен начин на изразяване;

Специфични черти на надарените деца

Групиране на качествата на надареното дете - Ив. Марев:

- Г1 – има широк речник и осъзнава нуждата от думи за означаване на специфични нюанси при изясняването на дадено явление;
- Г2 – вижда логическите връзки между изследваните обекти, притежава подчертана способност към абстракция, обобщение, организация на материала;
- Д1 – характеризира се с изключителна инициатива и способност за продължителна работа;
- Д2 – проявява постоянство при поставяне на целта и засилено любопитство в определена област;
- Е1 – проявява съпротива по отношение на авторитети, склонност към самостоятелна работа и желание да се види ефектът от тази самостоятелност;
- Е2 – неохотно се съгласява с препоръки и решения, дадени наготово.

Диференцирано
представят
особеностите на
надарените деца В.
Кукушин и А.
Болдирева

Признаци на надареността
на детето в познанието

Психосоциални аспекти на
надареното дете

Физически характеристики
на надареността

Характеристики на надарените деца

Започват да четат по-рано

Те знаят повече игри, които изискват интелектуални умения в сравнение с връстниците си

Те имат свои особено любими занимания

Интереси и способности

Чувство за хумор

Те имат богат обем от информация.

Учат бързо и с лекота

Лесно им доскучава, когато задачите са рутинни

Предпочитат да игарят с по-големи деца

Характеристики на надарените деца

- Те отрано поставят авторитетите под съмнение.
- Не са склонни на „сляпо“ подчинение. Винаги искат да знаят „защо“. Да им се каже: „Просто, защото аз ти казвам да го направиш!“ е недостатъчно и ги отблъсква.
- Служат си с богат речник.
- Те предпочитат да имат ръководни позиции, да са лидери, да насочват, да организират, да приписват какво да се прави, да раздават ролите. Особено силно се проявява това, когато са сред своите връстници.
- Те са много чувствителни към нуждите, очакванията и чувствата на околните.
- Те рано развиват вътрешен контрол върху подкрепленията и не зависят от външни награди и санкции.

Признаци, определящи децата с дарби и талант

Силно концентрирани са

Зрели са за възрастта си

Те са оригинални

Лидери са

Не е необходимо да им се указва правилната посока

Те са пълни с енергия

Нужно им е да прекарват време насаме със себе си

Обичат природата

Понякога не успяват да реализират своя потенциал

Те мислят, че е весело да се учи

При децата с изяви дарби се наблюдават всички видове интелигентност, които дефинира професорът по психология Х. Гарднър и който разработва "теорията за множествените интелигентности"

Видове надареност

По критерий „вид на дейността и осигуряващите я сфери на психиката“

по вид на дейността:
познавателна
(различните видове интелектуална дейност)

духовно-ценностна
(надареност за създаване на нови духовни ценности и за служене на хората)

художествено-естетическа
(хореографска, сценична, литературно-поетическа, изобразителна, музикална)

комуникативна
(лидерска, атрактивна)

практическа
(занаятчийска, спортна, организационна)

По сфера на дейност:

**КЪМ
интелектуалната
сфера:**
сензомоторна,
пространствено-
визуална,
понятийно-
логическа

**в рамките на
емоционалната
сфера:** равнища
на емоционално
реагиране и
емоционално
преживяване

**В емоционално-
волевата сфера:**
равнище на
подбуда,
целеобразуване,
разбиране

Видове надареност

По критерий „особености на възрастовото развитие“: ранна надареност (вундеркинд) и късна надареност.

По критерий „степен на формираност на надареността“ – актуална надареност и потенциална надареност.

По критерий „широта на проявление в различни видове дейности“: обща (умствена) и специална надареност.

По критерий „форма на проявление“: явна и скрита надареност.

Проблеми и трудности в работата с надарените и талантливи ученици

Понякога родители не забелязват способностите на децата си

Притежават необикновена самокритичност за възрастта си и неудовлетвореност от постигнатото

Изживяване на неуспехи

Наличие на перфекционизъм

Преждевременното и/или едностранното насочване на ученика, в една определена област, което се отразява неблагоприятно за него

Методи за диагностициране на надарените деца

- Наблюдение
- Рейтинг-скали – чрез тях се оценяват отделни характеристики на личността на ученика.

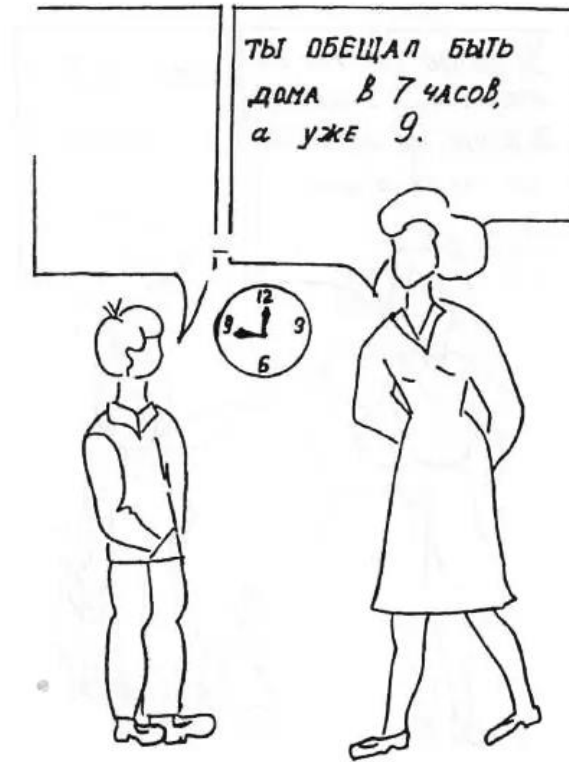
В тази оценъчна скала са дадени качествата на надарения ученик, които се оценяват по петобалната система. Най-ниска оценка 1 се поставя, ако качеството не се наблюдава или съвсем слабо е налице, а най-висока оценка 5, ако качеството е силно развито. Попълва се специален формуляр, на който може да се получи и графическо изображение на профила на способностите.

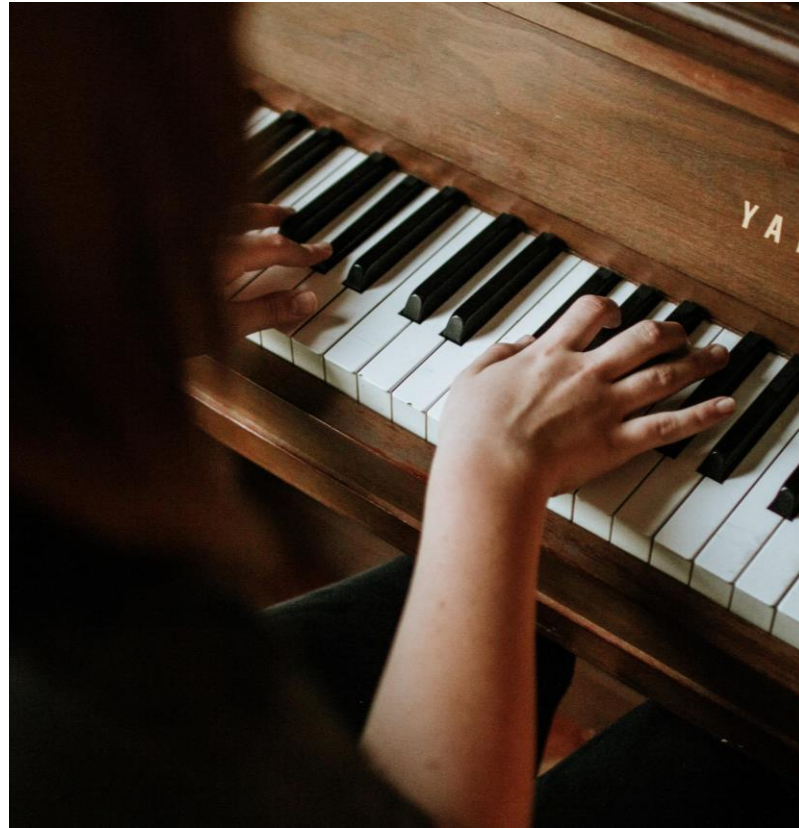
Тестове

- Тестовете принадлежат към диагностичните методи, чрез които се цели да се разкрият индивидуалните особености на учениците, включително на надарените. Подходящи са както за изследване на общата надареност, така и на специалните способности, за измерване на интелигентността на творческите способности. Чрез целенасочено създаваните тестови методики се разкриват възможности не само за диагноза, но и за прогноза на творческата дейност на надарените ученици.

Проективните тестове – установяват някои особености на личността: характер, темперамент, емоционална сфера, воля. Детето проектира собствените си мисли, чувства, стремежи, фантазии и т.н в конкретни ситуации чрез стимулния материал. Най-често използваните са:

- ТАТ
- Тест на Розенцвайг
- Тестът на Роршах

Интересите на надарените ученици

Интересни и лесно
приложими
методики за
изследване на
познавателните
интереси на децата
в училище, предлага
авторският колектив
Л. Фридман, Т.
Пушкина и И.
Каплунович

Методика „Познавателен интерес“ – целта е да се установи силата и характера на познавателния интерес на учениците. На участниците се предлага да напишат съчинение (по избор) по една от темите:

- ✓ *Какво зная за езика?*
- ✓ *Какво зная за математиката?*
- ✓ *С какво обичам да се занимавам?*
- ✓ *Моят почивен ден.*

Авторите поясняват, че съчиненията се анализират по избора на темите и по тяхното съдържание. Установява се характера на интереса на ученика – развлекателен, свързан само с училищната програма или широкопознавателен.

Методика „Какво ни е интересно?“ същите автори

- Целта е да се установи освен характера, също и особеностите на учебните интереси и наклонности на учениците. Въпросите се отнасят повече до учебната дейност и интереса към отделните учебни предмети, но дават възможност да се направят и някои обобщения и изводи и за по-широк диапазон интереси, които намират проявление в училищната дейност.

Методика „Свободни задачи“

- Има се предвид свободно избрани от учениците задачи. Дава възможност да се установи наличието у учениците на учебно-познавателни интереси, както и на техния характер.

Инструментариум за работата на класния ръководител

- По възпитанието на учениците, включително и за диагностициране на интересите им разработва М. Белова. Авторката препоръчва още в първите срещи с учениците класният ръководител да им зададе следните въпроси:
- *„Коя дейност ме привлича най-много?“*
- *„Какво предпочитам да работя в класа?“*
- *„Какви дейности бих препоръчал да се провеждат в нашия клас?“*

Въпросите могат да се видоизменят, в зависимост от възрастта на учениците, а при най-малките вместо анкета се провежда беседа.

Работа с родителите

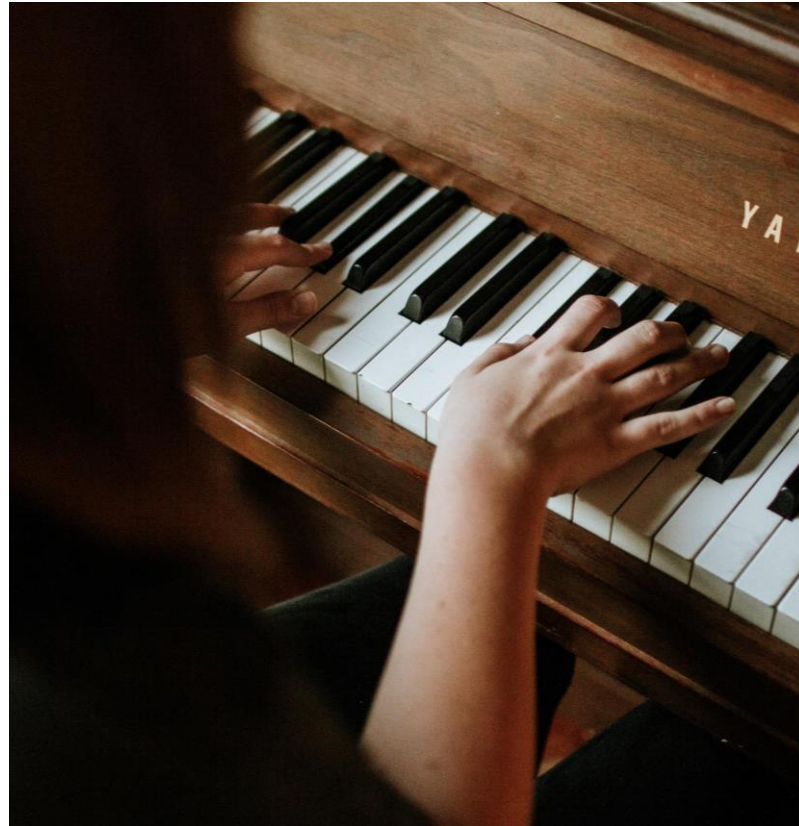
- Когато се изследват интересите на децата е необходимо да се търси опора и от родителите, които първи имат възможност да открият и наблюдават наклонностите на децата си, техните интереси и стремежи. С цел създаване на групи по интереси в училище Ст. Крачолова първоначално провежда анкета с родителите относно интересите на техните деца.

Задават се три въпроса:

1. С какво обича да се занимава Вашето дете?
2. Считате ли, че то проявява определен интерес към дадена дейност?
3. В какви форми на извънкласна дейност бихте желали да участва?

Цялостното проучване и точното определяне на интересите на децата изисква изграждането на цялостна система чрез обединяване усилията на родителите, учителите и самите ученици.

„Има само две трайни неща, които можем да се надяваме да завещаем на децата си. Едното е корени, а другото – криле.“ Ходинг Картър

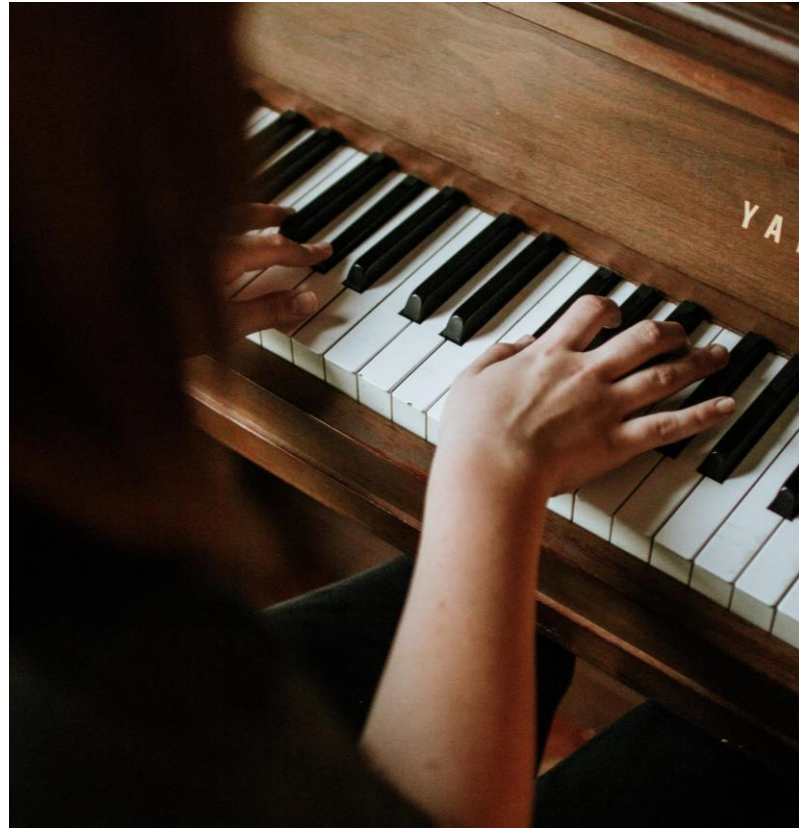

БЛАГОДАРЯ ЗА
ВНИМАНИЕТО!

ИЗТОЧНИЦИ:

- Доц. Д-р Д. Тодорина „Технологичен модел за подготовка на бъдещите учители за работа с надарени деца“
Благоевград, 2009г.
- М. Андреев, Л. Цветанова-Чурукова, Д. Тодорина „Дидактика“, Благоевград, 2000г.
- Р. Захаријева „Пътешествие в родителството“, изд.“Изкуства“,
София, 2017г.
- <https://www.noviteroditeli.bg/da-pogovorim/ot-1-do-3-ot-3-do-6-ot-7-do-10-ot-11-do-14/15-priznaka-po-koito-shche-poznaete>
- <file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0%202021>
- [2022%D0%B3/%D0%92%D0%A3%D0%9A/Yordanka Nikolova rabortata s nadareni dec a v konteksta na RG.pdf](2022%D0%B3/%D0%92%D0%A3%D0%9A/Yordanka%20Nikolova%20rabortata%20s%20nadareni%20dec%20a%20v%20konteksta%20na%20RG.pdf)

Изготвил: Мария Калинова
Педагогически съветник